

Compostaxe doméstica no Consorcio das Mariñas: un proxecto exitoso e ben valorado que cómpre reforzar

Xandro García*

O Consorcio das Mariñas encargou a ADEGA en 2024 un estudo de seguimento dos composteiros instalados nos seus concellos: Abegondo, Bergondo, Betanzos, Cambre, Carral, Culleredo, Oleiros e Sada. O proxecto consistiu en recadar datos obxectivos e ofrecer un apoio personalizado ás persoas usuarias, co obxectivo duplo de reducir a fracción orgánica que chega aos vertedoiros e crear unha cultura de sustentabilidade no ámbito doméstico.

Composteiro con restos vexetais e herba para facer abono natural · Xandro García

Obxectivos claros para unha xestión eficaz

O tratamento sustentable dos residuos orgánicos é unha peza chave na transición cara a un modelo de economía circular. Unha xestión eficaz dos residuos orgánicos no lugar onde se xeran garante unha menor pegada ecolóxica e menor gasto no seu tratamento. Ademais, a compostaxe convirte os residuos nun produto fundamental para a horticultura e para calquera cultivo de plantas.

O proxecto buscaba coñecer cal é a realidade dos composteiros xa instalados nos anos anteriores, para despois propoñer alternativas que permitan mellorar o seu uso. Cumpría comprobar cantos dos composteiros repartidos estaban en uso, cal era o seu estado e se se estaban a empregar correctamente.

Outro dos obxectivos deste proxecto foi o asesoramento directo ás persoas usuarias. A experiencia que ADEGA ten acumulado na realización de proxectos deste tipo dinos que para mellorar a eficacia dun proxecto de compostaxe é crucial acompañar e incentivar as persoas que xestionan día a día un composteiro. Esa atención personalizada e asesoramento é importante para resolver dúbidas e reforzar a percepción de que están a facer algo útil.

Un enfoque baseado en datos

A comezos de 2024, o Consorcio das Mariñas tiña repartidos un total de 2.371 composteiros que se foron instalando en fogares dos 8 concellos. De entre todos,

seleccionáronse aleatoriamente unha mostra de 300 usuarias ás que se lles realizou unha enquisa telefónica sobre o uso que lle estaban a dar ao seu compostador. A batería de preguntas abrangue dende a periodicidade de uso do composteiro até se se dispoñía de material estruturante, pasando polas razóns que levaron á usuaria a solicitar un composteiro.

Deste grupo, foi escollida a metade para unha visita presencial. Nestas visitas tomáronse diversos datos relativos ao uso dos compostadores, como a temperatura, a altura da mestura, a presenza de impropios, ou as condicións de uso de triturado vexetal e mesturado, entre outros.

Desta forma, o seguimento do programa de compostaxe levouse a cabo por tres vías: de xeito telefónico, presencial e mixto. Este deseño permitiu analizar cal destas formas de seguimento é a mais eficiente, ademais de obter datos cuantitativos e cualitativos sobre o uso dos composteiros. En todas as accións do proxecto promociónouse a redución de residuos, ademais de fomentar o uso dos composteiros. Durante as visitas tamén se tomaron mostras aleatorias de compost para a súa análise en laboratorio, o que proporcionou información obxectiva sobre a calidade do produto final.

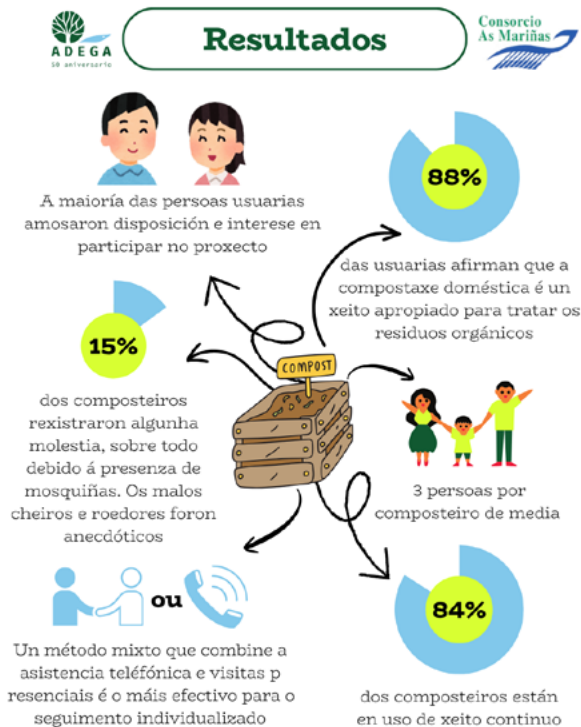
Alta participación e boa aceptación

A maioría das persoas usuarias amosaron unha predisposición á participación e un gran interese polo programa. Tanto nas chamadas telefónicas como nas visitas aos domicilios, o recibimento do persoal de ADEGA foi moi positivo. Ademais, o 88% das usuarias enquisadas consideraron que a compostaxe doméstica é un xeito apropiado para xestionar os seus residuos orgánicos, e o 84% afirmaron usar de xeito continuo o compostador nos seus domicilios. Isto manifesta unha gran sensibilidade e aceptación da compostaxe doméstica pola cidadanía.

Ademais, con este estudo poido calcularse que cada composteiro é utilizado por 3 persoas de media, o que implica un alcance real do programa a miles de veciños destes concellos.

Baixo índice de incidencias

De todas as persoas enquisadas e visitadas, tan só un 15% das usuarias manifestou algunha molestia no uso do compostador. A máis común foi a presenza de mosquiñas, mentres que outros problemas como os malos

Infografía cos resultados máis destacados do proxecto ·

Xandro García

cheiros ou a presenza de roedores foron anecdóticos. Recomendouse mesturar ben os residuos na parte superficial e cubrir con triturado vexetal para evitar que as mosquiñas aparezan. Para esquivar a presenza de roedores abonda colocar unha malla metálica na base do composteiro de menos de 10 mm de luz.

Outras das medidas correctoras habituais foi a de engadir unha cantidade axeitada de material estruturante (como arbustos, podas ou resto de colleitas, trituradas ou picadas). Tamén regar o material, sobre todo no verán, cando está máis seco.

Ademais, recordóuselle a todas as persoas usuarias que no composteiro poden ser tratados todos os restos orgánicos do fogar, incluso os restos de carne e de peixe. Estes restos no composteiro resultan nun compost de maior calidade fertilizante, e aumentan a eficiencia dos compostadores que tratarán unha maior cantidade de residuo. É fundamental desmitificar a crenza estendida de que non botar ao compostador restos de comida cociñada ou de carne e peixe. Reducir o desperdicio alimentario é a prioridade número un. Mais o mellor destino para os restos non comestibles ou unha comida estropeada é sempre o composteiro. Non botalos non reduce a presenza de mosquiña, e tanto isto como a presenza de roedores teñen solucións doadas, como se apuntaba arriba.

Potencial real e posibles melloras

O potencial de cada composteiro estimouse en 486 kg/ano, é dicir, cunha axeitada xestión é posible deixar de tirar esta cantidade de restos orgánicos no contedor marrón e tratalos nos propios domicilios nos que se producen. Ademais, poden chegar a producirse uns 100 kg/ano de compost en cada domicilio. Isto indícanos a

importancia de programas coma este para evitar sobrecargar as plantas de tratamento de residuos como a de Nostián e reducir os seus custos.

O estudo confirmou que un método mixto de seguimento, que combine a asistencia telefónica coas visitas presenciais, é o máis efectivo para un apoio individualizado no caso de programas de compostaxe xa en marcha como é este. Esta combinación de chamadas e visitas a domicilios ofrece flexibilidade e un apoio máis próximo cando é necesario.

Máis da metade das persoas usuarias contactadas demandaron máis formación, preferentemente en formato de vídeo-guías, manuais, charlas ou visitas prácticas. Esta petición sinala unha oportunidade clara para mellorar o programa de compostaxe do Consorcio.

ADEGA recomenda ás entidades responsables dos programas de compostaxe a realización dunha xuntanza inicial cas usuarias onde se lles dean unhas nocións básicas do seu uso e se resolvan as dúbidas iniciais. Despois, durante toda a duración do programa, é recomendable promocionalo e ofrecer atención para resolver as novas dúbidas que poidan xurdir. Para isto é moi conveniente unha visita presencial, sexa de forma sistemática ou por selección tras seguimento telefónico.

Tamén é recomendable que se poña a disposición das persoas usuarias o material estruturante. Isto non só mellora a eficacia do compostaxe, senón que abre unha vía para a xestión local dos restos de poda, ao pechar así o círculo dos residuos orgánicos no ámbito local. Recoméndase a creación de áreas ou puntos de achega de restos vexetais e podas, aos que tamén se poidan dirixir as persoas usuarias dos compostadores para recoller material triturado.

Un camiño viable

En conclusión, o proxecto de compostaxe doméstica do Consorcio das Mariñas demostra ser unha alternativa viable e ben valorada pola poboación. A súa eficacia vai moito máis aló do anecdótico. Segundo o estudo que levou a cabo ADEGA, estímase que os composteiros xa instalados nestes 8 concellos trataron 500 toneladas de residuos orgánicos en 2024, e o seu potencial pode chegar ás 1.150 toneladas mediante accións de promoción e as medidas xa apuntadas, como a de botar todo o residuo orgánico aos compostadores. É un volume importante de residuos que se deixa de transportar até á planta de Nostián.

As leccións aprendidas sinalan camiños claros para o futuro:

1. Fomentar o acceso a material estruturante é crucial para mellorar a eficiencia dos composteiros e permite xestionar os restos de poda localmente.
2. Impulsar campañas de difusión e sensibilización e formación práctica, combinando o individual e o colectivo, é esencial para aumentar o alcance e a capacidade desta práctica.

*Xandro García. Coordinador de ADEGA-A Coruña.